

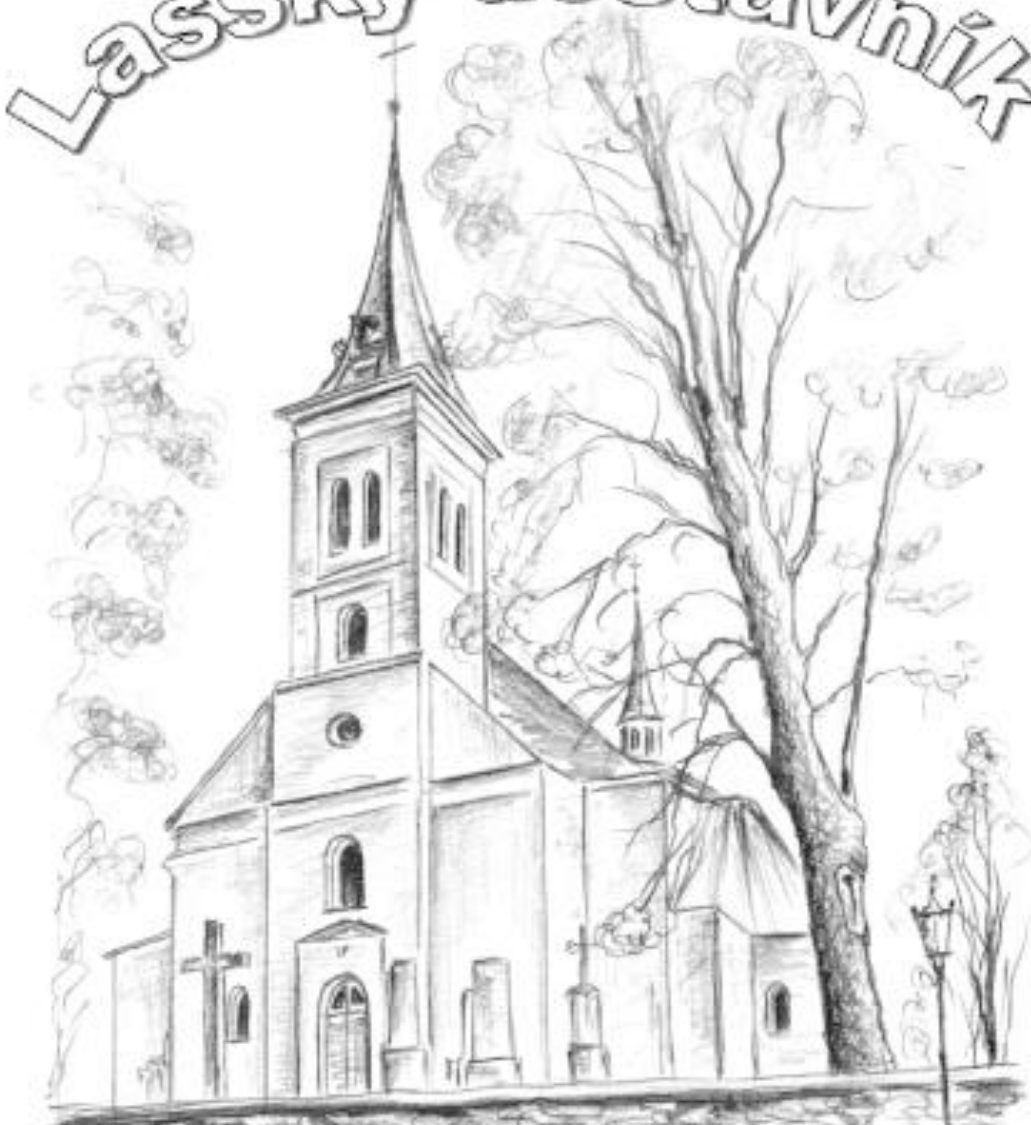
FRÝDEK $\approx$ MÍSTEK

| KAPITOLA |
| KNIHKUPECTVÍ |

www.komo.cz

Lašský dostavník

Ročník... 11
Rok.....2021

2
léto

TECHNOTRASA
surová krása

Po stopách textilek ve Frýdku a Místku

Nechte se provést příběhem textilek ve Frýdku a Místku!

Poznejte tehdejší život z obou stran mince.
Jak život dělníků, bez nichž by manufaktury
nemohly fungovat, tak majitelů továren, bez nichž
by tyto podniky nemohly vzniknout.

21. 7., 4. 8., 1. 9. a 13. 10.
V 15:30 HOD.

Prodej vstupenek na pobočkách Turistického informačního
centra Frýdek a Místek a na webu www.technotrasy.cz/textilkyfm

TIC F&M

visitfm.cz

www.beskydskalikerka.cz

Otvírací doba:

pondělí - pátek 15,30 – 22,00 h
sobota 14 – 23 h
neděle 14 – 22 h

RenoFarma Beskyd, a. s.
Palkovice

Obsah

Obrázek na obálce (kostel v Malenovicích) nakreslil Boris Zvada.

Úvodník (Z. V. Krulíkovský)	3
Co se stalo, přihodilo (Z. V. Krulíkovský)	4
Covidová balada; Tenkrát na Bumbálce (P. Hruboš).....	5
Z Místku za trest do německého Heidelbergu (V. Vlk).....	6
Bouřka; Pocity (D. Zápalková).....	7
S kamerou návštěvy osobností Lašska (V. Vlk).....	8
Sto let od narození O. Tlučkové (R. Šatánková)	10
Nejstarší osídlení našeho kraje (B. Haleš, J. Žizka)	12
Fojt Antek z Větrkovic (Zdeňka Viluš).....	17
Akční literáti i během „covidové“ pandemie (D. Zápalková)	18
Červen v podhůří; Zrání (B. Vidura)	19
Fotodokumentace	20, 21
Osobnosti Velkého Lašska – Jan Satina (A. Krulíkovská).....	22
Tichučko, milučko; Hop, nožičky přes kořeně (F. Pituchová)	28
My zme Ostravjacy (pokr.) (Zdeňka Viluš)	29
Splavy (P. Gryga)	32
Pozvánka na Cyrilometodějskou pout'.....	33
Samota (R. Žvak).....	34
Pozvánka na 4. setkání na rozhledně	35
Z receptařa lašského krále	36
Kalendárium léto 2021	37
Obsah.....	38

Úvodník

Vážení čtenáři,

1. června nám nastalo meteorologické léto – po arktickém jaru se sněhem, mrazy a dešti. A přišlo s ním i sluníčko a oteplení. Ustupuje i pandemie, rozvolňování nám přináší naději. Většina nás dříve narozených absolvovala očkování, dá se očekávat, že i cestování do zahraničí se uvolní. Omladina ještě s očkováním dost váhá, není divu, když hlavně na internetu kolují o vakcínách poplašné zprávy, často původu záhadného...

Kalendárium je na léto opět připraveno, doufejme, že se vše dle plánu uskuteční. Setkáme se na Čupku, na Kabátici, na Lysé hoře. Vlastivědné výšlapy (Naučné stezky) odkládáme na příští rok. Kultura se také pomalu a jistě rozjíždí. Buďme však ještě opatrní, nic není dobré uspěchat. Jak jsem již řekl v minulosti: „Posluchajte vrchnost' a nebud'te přechytrli!“

Letní vydání Lašského dostavníku vychází v tradiční podobě, historie regionu, příspěvky v nářečí (básničky i troška humoru), články a rozhovory s významnými osobnostmi regionu aj. V červenci vyjde mimořádné vydání Lašského dostavníku k výročí 20 let rozhledny Panorama v Chlebovicích.

Děkujeme městu Frýdku-Místku i všem,
kteří nám doposud přispívají.

Na koho se dostavník i tak nedostane – může si ho stáhnout
z našich stránek <http://www.lassko.eu>.

Tam také bývá upřesnění našich kulturních i turistických akcí.

Zdeněk Vilém Krulíkovský

Lašský dostavník

vychází čtvrtletně – vydává kulturně vlastivědný spolek Království lašské. Každý autor odpovídá za obsah svého příspěvku. Redakční rada si vyhrazuje právo na výběr a krácení zaslaných prací. Posílejte je e-mailem v elektronické podobě, formát MS Word, písmo Times New Roman, velikost písma - 11 bodů, odstavce – tři úhozy zleva, bez mezer mezi odstavci:

lasskykral@centrum.cz

Příspěvky do podzimního čísla posílejte nejpozději do začátku září 2021!
Redakce: Zdeněk Vilém Krulíkovský, Radana Šatánková, Dajana Zápalková, Boris Zvada.

Technická spolupráce: Michaela Mikeira Krulíkovská

Co se stalo, přihodilo

Nic moc pěkného. Pandemie nás zavřela doma, nic jsme neorganizovali, řada známých odešla na věčnost, ne však jen díky covidu, i jiné nemoci „úřadovaly“...

28. dubna zemřel ve věku 68 let Ing. Václav Zezulka, bývalý dlouholetý starosta Krmelína.

Seznámil jsem se s ním v roce 2006, zrovna jsem vydal svou první lašskou publikaci „Knížku pro každého Lacha“, kterou jsem mu věnoval. Hned se vrhnul na slovník, bylo znát, že je „roduvjerný“ Lach, narozen ve Staré Bělé. Padli jsme si do noty, pozval mne k zahájení Jarmarku řemesel, začala tak naše spolupráce. Za nějaký čas přišel s nápadem uspořádat na svátek sv. Václava „Horolezecký výplaz na K1 (Krmelínský kopec) bez kyslíkových přístrojů“, který se stal oblíbenou tradicí. Zúčastňoval se i lašských akcí na Čeladné v Prosperu, výšlapů na Radhošť, potkávali jsme se i v Ostravě při setkávání olympioniků Severní Moravy, kde jsme byli hosty. S Krmelínem máme stále výbornou spolupráci, ke které Václav položil základy.

30. dubna zemřel ve věku 87 let pan František Vaníček, významný kulturní pracovník Bašky.

Brzy po revoluci jsem se zastavil v základní škole v Hodoňovicích (1. stupeň) s nabídkou pohádkového programu pro děti, kde byl pan Vaníček tehdy ředitelem. Začala tak naše spolupráce, často jsme se potkávali ve Frýdku na nádraží, kde jsme si povídali a předávali informace. Několikrát jsme díky jemu vystupovali v Bašce v kulturním domě, občas také přispíval do našeho Lašského dostavníku, zejména psal o osobnostech regionu.

13. června (neděle): Lašská polární expedice na Andreas hill. Po téměř půldruhém roce jsme konečně uskutečnili XXX. polární expedici na Ondřejník. Po vzoru prapředků jsme z Čeladné vyrazili od hotelu Prosper směr polár. 13. červen byl opět ideálním arktickým dnem.

Kalendário léto 2021

1. července až 31. října: Výstava fotografií Tomáše Sládečka „Moje milovaná místa“, v kapli sv. Cyrila a Metoděje na Radhošti

5. července (pondělí): Cyrilometodějská pouť na Čupku (Metylovské hůrce) od 14 hodin

18. července (neděle): Setkání na Kabátici – 20 let rozhledny PANORAMA, v 15 hodin

30. července (pátek): Komentovaný výstup na Lysou horu s lašským králem (info TIC FM)

14. srpna (sobota): Baškohrátky – přehrada

27. srpna (pátek): Představení folklorního muzikálu KUBO v parku A. Sikory v Českém Těšíně ve 20.30

4. září (sobota): Lašské slavnosti na Bezručově vyhlídce v Sedlišťích v 15.30

4. září (sobota): Gulášfest v Bašce – přehrada, od 19 hodin Poutňová zábava U Čendy v Hodoňovicích, hraje Šramel Boys

12. září (neděle): Tradiční Bezručův výplaz na Lysou horu

28. září (úterý): Horolezecký výplaz na K1 v Krmelíně

Z receptára lašského kráľa

Po zimnom jaru, kere prinislo vela vody, prišlo slunko a s nim teplo. Všetcko se zelena, zelinam aji gryncajku, či jak spravne pravime zelenině, to prospiva, tuž se cosik zeleného uvařime. Něbujtě se, aji maso v tym budě, ale vyvaženě s tu zeleninu.

Špenatova polivka

Pul kila špenatu (čerstve listky), štvrt' kila liboveho masa z prasat'a, tři stružky česneka, sul, pomlety pepř, jedno vejce, puldruheho litra vody. Dva staršy rohliky, kusek sadla.

Maso nakrajem na nudličky a dame vařit do posolene vody. Jak je skoro mjeke, přydame oprany nakraty špenat, vařime eště tak štvrt' hodinky, rozmišame vejce, pepř a nakoněc rozmačkany česnek. Na taliř přydame do polivky na sadle osmahnute nakrate rohliky.

Kobzole v alobalu

Na jeden baliček: dva ež tři kobzole, oškrabane, nakrate na platky, kuštěk sadla, štyry platky uzeneho bučka či anglickej slaniny, jednu mladu cebulu (aji s tym zelenym), par stružkuv česneka, sul, pepř, kmin, čerstvu maryjanku. Dyž su huby, tak jednu ež dvě hlavičky z holubjanky či ružovky (masaka). Pul metra alobala.

Alobal roztahněm, vymažem sadlem, dame na něho dva platky bučka, na to pokrate kobzole, posolime, pokminujem, přydame pepř, potem kolečka cebule a kusečky česneka, pokladěm huby, zasej trochu soli, maryjanku, navrch potem dalšy dva platky bučka, pečlivo zabalime a dame peš' na rošt do truby asik tak štyrycet' minut. Eště je to fajnějšy, dyž baličky pečem v ohništ'u, ve žhavym popelu. Ja sem to něgdy robil tak, že sem to upek doma, v přyrode potem enem ohřal...

Pstruh pytlaka Čimury

Jeden očištěny vykuchany pstruh, jedna cebula, štyry stružky česneka, pět deka uzeneho špeka, lyžka sadla, trocha zelene petrušky (petruzele). Nove kobzole, zelena ogurka a kiška, sul, pomlety pepř do salata.

Pstruha posolime, do břuška dame naplň: nakratu na hrubo cebulu, na kusky nakraty česnek osmahněm na drobunko nakratym špeku, všetko i ze škvarečkami dame do vnitřka. Na pekač přydame sadlo, rozehřejem a v trubě upečem tak, aby zme měli křuplavu kurku. Podavame s novymi kobzolkami a ogurkovym salatem s kišku.

Tuž at' vam šmakuje!

Covidová balada

Táta robí v dole,
zatím razí metry.
Máma sedí v pokoji,
děckám plete svetry.
Děcka skáčou radostí,
že nemusí do školy,
učitelka s obkladem,
posílá jim úkoly.
Babička je v ústavu se sociální péčí
a společně s dědou z covidu se léčí.

Tátovi šachtu zavřeli,
už nerazí metry.
Máma nemá na vlnu,
už neplete svetry.
Děcka místo do školy,
koupily si kytíčku.
Zašly spolu na hřbitov,
navštívit dědu, také babičku.

Tenkrát na Bumbálce

Jede frajer v Mercedesu,
z okna odpad háže.
Zastaví ho hnědý medvěd
a rázně mu káže:
S přírodou se nesranduje,
přírodě se vyká.
A kdo tomu nerozumí,
ten at' za to pyká.
Když nevíš, co je kontejner,
a hážeš špačky na zem,
navlečem tě do kazajky,
protože jsi blázen!

Pavel Hruboň

Z Místku za trest do německého Heidelbergu

Vilém Vlk

Tuto vzpomínku píší v týdnu letošních květnových oslav, kdy se ve sdělovacích prostředcích různí názory na německý národ, zejména na smutnou Hitlerovu okupaci. Smutná vzpomínka s dobrým koncem.

V mé rodině žili Klischovi z Místku. On, Vilém, byl barvířský mistr v textilce firmy Herliczka a jeho paní prodavačkou. Měli syna Eduarda, který později sehrál důležitou roli. Žili si poklidně až do nástupu nacismu. On začal veřejně horovat pro postup Hitlerových vojsk na našem území, což sledoval na mapě. V této době již byl v důchodu. Horoval do té doby, než musel jít jeho syn Eduard na vojnu do hitlerovské armády.

Když se konaly hlučné večerní srazy v místeckém Německém domě (dnes Českém domě) za zvuku fanfár, pištců a s loučemi, které svými světly dávaly důraz německým majestátem nad městem. Tam pravidelně Klischovi chodili, aby dali najevo přízeň a svůj postoj.

A to do té doby, než asi po roce jim přišlo černé smuteční oznámení, že na frontě v bitvě u Aachen padl jejich syn Eduard. Tu se změnil život v této rodině. Otec Vilém v bolesti a smutku prožíval svůj důchod a začal se vyjadřovat špatně proti všemu německému a studoval na mapě ústup německých vojsk od ruských hranic. Zato jeho žena Marie začala nosit německé zástěry, bílé punčochy a s pokladničkou v ruce po cestách požadovala finanční příspěvek pro rodiny padlých německých vojáků, co odsuzovali sousedé a jejich známí včetně naší rodiny.

Přišlo osvobození a jednoho dne čeští milicionáři K. a B. z Místku v noci přepadli jejich domek, vyhnali je z postelí, roztrhali vše, co jim přišlo pod ruku, zabavili jejich cennosti a vyhnali je do jednoho statku v Bašce, kde přes den museli, i když nemocní, pracovat a v noci ležet v rohu ve chlévě. Vysvobození přišlo až po půl roce, kdy téměř tisíce místeckých Němců bylo odsunuto do západního Německa do univerzitního města Heidelbergu, kde byli nastěhováni do honosných vil a údajně každého 1. máje uspořádali odsunutí místecští Němci svůj sraz, a dokonce měli vyšší důchod a životní standart než u nás. Inu Němci válečníci, Němci civilisté. Tam také v daleké cizině od vlasti oba Klischovi ukončili své životy.

4. setkání na rozhledně

V neděli 18. července 2021 v 15 hodin

se sejdeme u rozhledny Panorama v Chlebovicích

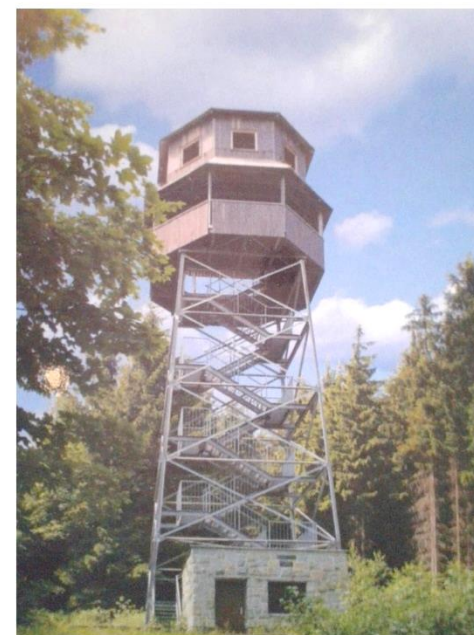
Zpěvem i slovem oslavíme její 20leté výročí

Srdečně zve lašský král Zdeňka Viluš I.

a správce rozhledny Václav Halat

Hostem setkání bude zpěvák Martin Chodúr!

Občerstvení zajištěno!

Samota

Radek Žvak

Když tíha na mne doléhá
a můj strop na mne padá,
čekám, až někdo zazvoní,
někdo, koho mám ráda.

Čekám, až se tu objeví,
ten, kdo mě o všem zpraví,
zeptá se, jak se vede mi,
zeptá se na mé zdraví.

Já na oplátku vychrlím
na něj své starosti,
popíšu mu své neduhy,
všechny své bolesti.

Pak při kávičce s bábovkou
o něčem klábosíme,
zavzpomínáme na mládí,
i slzu uroníme.

Tak bývá to čas od času,
všechnen splín ze mne spadne.
Pak čekám další návštěvu,
až tíha na mne padne.

Inu, ten úděl člověka
je samotářům znám.
Čekat tu trošku radosti
a nebýt dlouho sám.

(Prosté rýmováčky)

Bouřka

Krajina oděná
v černé mraky
klikyháky zdobí oblohu
barevná stuha
semkla dvě strany
naplnila koktejlem číš
Zavírám okno
nepouštím
bílé krystalky ledu
mrazí
Usínám
žádný sen
jen na římse tlukot
dešťových kapek
co asi říct mi chtějí
že mluví o naději?
Nerozumím
raději vstávám

Pocity

Léto ozářené sluncem
stíny na břehu řek
přijímají těžkosti
s lehkostí vánku
co odežene úsměvy d'ábla
do polí
aby odpluly navždy
za kamenné zdi
Pocit povinnosti zůstane

Dajana Zápalková (Výběr z básní)

Vilém Vlk

V našem bývalém Klubu filmových amatérů si každý člen zvolil svůj okruh natáčení. Ku příkladu K. Hlosta aktuality z našeho města a okolí, J. Kaniok a M. Pánek přírodu našich Beskyd a já osobnosti kultury Pobeskydí, což byl v této době úkol nemalý.

Při návštěvě každoroční výstavy lidových umělců na Ostravici jsem se díky svého přítele, kustoda Karla Šroma, seznámil se dvěma milými sourozenci, Janem Satinou a jeho sestrou Františkou Pituchovou. Jejich výtvary, zejména obrazy **Jana Satiny** mě zaujaly natolik, že jsem se nechal pozvat do jeho chaloupky pod Lysou horu. Nejdříve mi ukázal těžkou a „kumštýřskou“ práci s dláty nad dřevořezbou a pak mě pozval do pokoje, kde měl vystavené obrazy. Jako samouk byly nádherné a zvláště si zakládal na ty z přírody, zejména ten se záběry hořící chaty na Lysé hoře, nebo zbojníky Ondráše a Juráše.

Další překvapení mě čekalo při návštěvě paní **Františky Pituchové** ve Frýdlantu nad Ostravicí, kterou právě v ten den navštívily děti z místní mateřské školky, kde jim v kroji oblečená lidová vypravěčka a zpěvačka líčila historii obou lašských zbojníků. Za to jí děti v její zahrádce zatančily lidové tanečky. Tato návštěva mi dlouho zůstala v srdci.

Při jedné návštěvě u lidového písmáka Bohumila Hrabce v Sedlištích jsem se seznámil s básníkem **Bohumilem Pavlokem**, který mě pozval domů, do sousedních Řepišť. Abych zachytil na kameru tuto vzácnou chvíli, pozval jsem si pracovníka Muzea Beskyd Mgr. Poláška. Byli jsme velmi mile přijati, vedle vyprávění nám recitoval nejen své vlastní básně a básně svého přítele brněnského J. Zahradníčka. Na závěr nám zahrál na klavír klasické úryvky z oper.

Se svým přítelem Mgr. Poláškem jsem také se svou vděčnou filmovou kamerou navštívil vánoční výstavku obrázků lidového samouka **Josefa Langa** v Sedlištích. Bylo zajímavé, že jeho objekty jsou kostely v našem Pobeskydí, o nichž uměl vyprávět velmi zajímavé historky. Pro malý prostor k natáčení v tamním kulturním domě jsem si jej vyžádal o natočení v přírodě, a to v parku zámku ve Frýdku, kde maloval zajímavá zákoutí, kde mi rovněž vyprávěl o každém stromě a keři.

K zajímavým a milým zážitkům patří moje návštěva u malířky paní **Elišky Servátkové**, se kterou jsem se seznámil na jedné výstavě, kde jsem byl se svou vnučkou Lucinkou. Obrázky a miniaturní sošky se jí

Obec Metylovice
a Království lašské z.s.

srdečně zvou všechny občany
z Lašska i širého okolí

5. července 2021 na Metylovský Čupek
kde se uskuteční

CYRILOMETODĚJSKÁ pout'

Program:

14:00 - zahájení slavnosti starostou obce Ing. Lukášem Halatou
a lašským králem Z. V. Krulíkovským

14:10 – Bohoslužba slova ke cti patronům Moravy a Slezska
sv. Cyrila a Metoděje za účasti P. Mgr. Václava Gandery

15:00 – vystoupí country band WIND z Havířova
Lašský král a jeho ODUALAJNE band
zahrají folk, country, lidovky i trampské písničky
Pro rodiče s dětmi bude připravena soutěžní trasa
Občerstvení zajištěno: Lašské placky a jiné dobroty!

Splavy

Pavel Gryga

Kolem pole přidávám do kroku,
je léto, přišel červenec žhavý.
Jdu cestou k Bystrému – potoku,
už z dálky slyším splavy.

Louka je plná květů,
zlátnou klasy, les se zelená.
Za každý den děkujem létu.
Ahoj! – vrátí se ozvěna.

Studená voda osvěží,
proud po bouřce je dravý.
K létu práce i láska náleží,
píseň léta zpívají splavy.

Postavili jsme hráz z kamenů,
do proudu malý mlýnek,
na jeho klepání si vzpomenu,
to přeneslo mě do vzpomínek.

Hrázka vydržela do první bouřky,
rozmetal ji proud dravý,
život přináší těžší zkoušky
a tiše šumí splavy.

(Údolí Ostravice – 2019)

tam na té výstavě tak zalíbily, že to slyšela umělkyně a pozvala nás do svého ateliéru, kde jí předvedla nejen hodně obrazů ze zahraničních cest, ale dala jí dobré rady k vytváření takových miniaturních sošek. Byl to impuls k tomu, že se vnučka přihlásila do výtvarného kroužku mládeže. S radostí jsme pak oba navštívili velkou oslavu 90 let této umělkyně na frýdeckém zámku, kde milou kytíčkou ji obšťastnila i malá Lucinka.

Velký ohlas a téměř celostátní uznání a význam měla knihařská práce místeckého umělce **Jaroslava Olšáka**, který měl svůj ateliér na Frýdlantské ulici. K mému seznámení došlo náhodou. Jako tajemník závodního klubu měl jsem zajistit nákup kroniky pro klubovní účely s tím, že jsem nabízel naši cenu. Protože p. Olšák nebyl obyčejný knihař, ale uznávaný svými díly v zahraničí, vystavoval je ve Švýcarsku, USA i v Moskvě. Nad mojí malou finanční nabídkou se jen usmál a požadoval desetinásobnou cenu nabízené kroniky, což klub neměl. Ostuda zůstala na mně, kdykoliv mě uviděl, ale filmové záběry byly unikátní.

Těch návštěv bylo hodně v bytě u paní Olgy Tlučkové, u historika ředitele muzea Vladimíra Škuty ve Frýdku, u řezbáře Milana Obody v Mniší u Kozlovic, malíře Karla Lepíka ve Frýdku, hudebníků Jaromíra Václavíka ve Frýdku a Borise Hajduška v Pržně, Ledy Pešatové ve Frýdlantu, Tomáše Cidlíka ve Sviadnově a dalších lidových umělců.

Záznamy dokumentů jsem některé odevzdal frýdeckému muzeu, jiné jsem věnoval osobnostem.

Zahájení Lašského léta na Čeladné, 2009
– zl. Lád'a Ničman Lach a Jan Satina (foto L. Krulíkovský).

„Tak hunym pro okulory a čitejtě, ludkove!“

Jak dlouhý může být lidský život? Olze Tlučkové to málem vyšlo – 97 let... (1921–2018). Člověk je jako strom. Zapustí kořeny, roste, natahuje paže, až se zazelená jeho krásná koruna. Některé stromy žijí déle než člověk - například taková sekvoj vždy zelená je pamětníkem na více než 2000 let. Ale k čemu by byl darovaný čas bez onoho naplnění? Myslím, že Olze Tlučkové se to podařilo. I ve vysokém věku nestála stranou - strávila jej v kruhu přátel, byla dlouholetou členkou Literárního klubu Petra Bezruče, účastnila se akcí družiny láského krále. V roce 2016 obdržela (za rok 2015) Cenu města Frýdku-Místku za přínos v literární a kulturní oblasti.

Olga prostřednictvím tvorby komentovala názory na život v konkrétní době, do poslední chvíle sledovala, co se děje ve společnosti. S neobvyklým štiplavým humorem psala otevřeně i o svém stáří, avšak nezapomenula připomínat krásu naší řeči.

„Malokjerymu se zdaři / dožit' se takeho staři

a měť tak hlavu v pořodku, / složit' každý diň par řadkuv,

naklepat' na stroju jak datel / – to všecko mi idě zatel. “

V jejích krabicích se kupily stovky lístečků s básněmi, halekačkami a říkadly. Těmi nás častovala při každém setkání a my hltali její přednes. Málokdo ví, že se přátelila se slezským rodákem, hudebním skladatelem, pedagogem Iljou Hurníkem, se kterým si léta také dopisovala. Obdivovala jeho cit pro jazyk a na každé návštěvě mi recitovala z jeho korespondence.

Připomeňme si, kde Olinka působila. Narodila se r. 1921 v malebné obci Bruzovice na Frýdecko-Místecku. Absolvovala učitelský ústav ke vzdělání učitelek odborných škol pro ženská povolání v Brně. Pak pracovala v Jičíně v Čechách. Po válce přešla do rodného kraje, kde už zůstala. V padesátých letech odešla ze školství - věnovala se rodině a kulturní činnosti. Zúročila svůj výtvarný i dramatický talent, pořádala kabarety pro Klub důchodců. Navštěvovala národopisný soubor Sedlišťané, Vlastivědný kroužek, Matici slezskou.

„Rota se nám pomalu, ale jistě prochlastává do civilu...!“ Pronesl načelník a ve mje se cosik hnulo. Bylo par mjesycuv do koňca vojny, řek sem se, že tře se vratiť dom jak spořadany synek. „Vyhlašuju sanitarni děň – každý tyděň štvrtek bez chlastu! Enem mliško, čaj a vodu!“ Syncy na mje vyvalili očiska, mysleli, že mi ruplo v pali. V tym se ozval Čany, kamarad ze Slovenska: „Já budem tež abstinovat', je to naozaj dobre!“ Nakoněc nas bylo pět – štyre chachaři a jeden chalaň od Liptova... Ve štvrtek zme od rana pili enem nealko, misto do putyky zme šli do Narodniho divadla. Davali Carmen, zrovna zpival jeden borec z Ostravy, všecy čumjeli, jak mu to idě. Za tyděň zme to opakovali, potem zme přydali eště pondělek, uterek, středu, patek. Soboty a nēdēle zme jezdili dom, tam se každý robil, co chtěl. Fakt byl, že jak přyšel červeň, tuž z nas byli švarni syncy - z gruntu štramacy. Ež na jedneho – ten tak lutoval, že idě do cyvila, že vojna vesela konči, že nēvydržel a žalem se zas dal na chlast. Hadajtě gdo – Zylvar. Možne nale je, že gdyby vydržel, tuž by nēbyla po cestě dom žádná sranda, že by ten koněc vojny byl smutny jak pohřib...

Tuž eště cosik přyště (Zdeňa Viluš).

Zdeňa Viluš v Auzu, 1971 (foto J. Bulis).

Zylvar z Gryzlim odešli do chodby, za chvíli bylo slyšet rachot. Zylvar mu dal zvláštní úkol: musel odtáhnout od stěn všechny těžké plechové almary, v kerych zme mjeli svoje věci. Něbylo to enem tak, byly po obou stranách a bylo ich vjac jak sto! Vytmažil mu spikle-neckym hlasem, že je to specialní úkol, kery je enem pro prověřene kadry, take jak je on. „Něpřytel se skryva všadě!“ Gryzli „makal jak barevny“. Jak všecko odtahal, tak Zylvar prošel krokem rakuskeho oficira mezi stěnu a almarami, pokyval důležitě palu a dal Gryzlimu pokyn, že je to v pořádku a ať zas všecko odtáhne nazpadek, jak to bylo. Tajno zme to sledovali a mohli zme se potentovat, jak zme se potichy smjali. Druhy děň zmordovany Gryzli se hnedky po ranu do-belhal na ošetřovnu a donis praporčikovi glejt, že je kypel, že nic těžkeho něsmi robiť... Jedneho nale tym všeckym Zylvar dosah – že už se Gryzli k žádnym „zvláštním úkolům“ něhlasyl.

Věřtě, či ni, nale kerysik chytrak vymyslel, že AUS budě zařazeny do poplachoveho systema hlavniho mjesta Prahy. Všecky nas nahnali na buzerplac, gďe nam přečitali rozkaz o tym, že jak se v telefonu ozve heslo „Vyšehrad“, tuž máme poplach. „Co gdyž to jakysik mamlas o pulnocy z recese zavola z putyky, a my buděm vyšilovat, veleni budit, zhaňat manšaft po všechych knajpach v mjestě?“ Nigdo nědbal vjecne namitky svobodnika Zylvara v potaz. Rozkaz je rozkaz, žádné fraky. Enemže namitky byly opravněne. Hnedky další večer se rozdrněl co chvilu telefon u dozorčiho stolka a ze sluchatka se ozyvalo: „Vyšehrad...!“ Byli to naši syncy, keři se vracali z vychazek... Potem to utichlo, par dni byl klud, dyž se znovu sytuacyja opakovala. Bylo po pul nocy, tych par synkuv, co byli přytomni, pospavalo, u dozorčiho stolka podřymoval spokojno dozorči – věřtě, či ni – Zylvar. Zadrněl telefon, v kerym se ozvalo: „Vyšehrad!“ Zylvar zlostně zabručel a praštil ze sluchatkem. Telefon zadrněl znova, zasej se ozvalo: „Vyšehrad!“ Zylvar se rozzuřil jak byk a zařval do telefona: „Vy paznechti, tu včil nikdo něni, zavolajťe se indi!!!“ A nastalo peklo – za chvíli se přyřitily dvě litačky, velitely, včetně načelnika, vytahli z domu, něchali náš stočlenny subor nastupit, pardon, asik enem tak desetičlenny, vojakuv, keři zbyli na rotě vjac něbylo. Načelnik řval na praporu, kereho vytahli z jeho kumbalka, sotva probraného z opice, a divil se gďe ma mužstvo. Čumjel jak vul na nove vrata, bo něvjeděl, že před par hodinami, jak byl v raušu, podpisal celemu mančaftu přesčaru (volno do rana)... No, byl to hromsky maglajz, nale z dobrym końcem – druhy děň přyšel nový rozkaz z HPS, kery zněl, že AUS byl defini-tivně vyjmuty z poplachoveho systema!

Autorce vyšla tiskem řada almanachů (při LKPB); dále jí vyšly samostatné básnické sbírky: **Sklodanky, Z našeho kraja, Rýmovačky**. Po našimu, Slezsko – jedna báseň, Bruzovice aneb básničky Z mojeho kraja. Její básně se objevovaly v místním denním tisku, mohli jsme je slyšet také na rozhlase. Na naši Olinku máme také filmovou památku – Eduard Mocek natočil o paní Olze Tlučkové v r. 2003 medailon s názvem Ponašimu.

Co dodat? Zůstala nám vzpomínka na paní Olinku – tak jsme jí všichni říkali. Plná elánu, čiperná, ve společnosti vždy ve veselé náladě. I ona nám bude připomínat odkaz kulturní tradice našeho kraje. Nejen díky osobitému pohledu na svět a odvážným, vyrývačným veršům. Nebála se psát o tom, co si myslí.

Z našeho kraja - Olga Tlučková

*Pro tych starych,
kjeři eště po „našimu“ znaju,
pišu ty svoje basničky,
ať se počítaju.*

*Ať jim ta řeč připomeně
jejich mlade roky,
jak jich mamulky učily
robiť první kroky.*

*Tajak uny jim zpívaly,
bojky vyklodaly,
tak do něska mezy sebu
mluviť nepřestali.*

*Vožme se jich pokel žiju,
jak přestanu dychat,
tu sladku řeč od Těšina
už něbudě slychat.*

Radana Šatánková

Nejstarší osídlení našeho kraje

Náš kraj byl osídlen již v dávných dobách, o čemž svědčí četné nálezy, které po tomto osídlení zůstaly. Jsou to nálezy zbytků kostí diluviálních zvířat, medvěda, soba, vlka, lišky, ale též nosorožce a mamuta, spolu s lidskou čelistí a kamennými nástroji, které byly učiněny v jeskyni Šipce u Štramberka. Do doby osídlení neolitického (mladší doby kamenné) patří i sekerka a kamenný mlat z nazelenalého kamene, který se našel roku 1930 při drenážních pracích v Chlebovicích.

Více prehistorických nálezů se v našem okolí vyskytuje v údolí řeky Ondřejnice v Rychalticích a v Brušperku. Jsou to pazourkové šipky, nožík a kadlub na lití bronzových spon. Na Hukvaldech byl nalezen bronzový celt, v Lichnově kamenná sekera s otvorem. Ve Staříči, na pozemku zvaném Radlice, byly nalezeny pozůstatky několika popelnic.

Podle toho se dá usuzovat, že v dávné minulosti zde byl dostatek lovné zvěře, která měla ochranu v hustých lesích. Žil zde i člověk, který tuto zvěř lovil. Musíme však předpokládat jen řídké osídlení lovci, uhlíři, medaři nebo dokonce poustevníky. Předpokládáme, že osídlování postupovalo dvěma směry, a to od Moravské brány k řece Ostravici a pak z druhé strany od Těšína. Osídlení můžeme předpokládat jen v okolí obchodních cest. Spojovaly Moravu s Těšínskem a tím i s Polskem a Ruskem. Jedna vedla od Moravské brány přes Starý Jičín na Příbor, Hukvaldy a Fryčovice, odtud přes Staříč na Místek k soutoku Morávky s Ostravicí u Starého Města (Jamnice), přes Dobrou (Dobrou Zemnici), dále na Těšín.

Kolem této cesty byli usídlení první obyvatelé našich krajů. Rušnější život zde nastává počátkem 13. století, kdy se naše území dostává pod správu německého šlechtice Arnolda z Hückeswagen. V letech 1228–1235 obdržel jako výsluhu od českého krále hrad Starý Jičín s územím sahajícím až k řece Ostravici. Součástí panství byl též hrad Hukvaldy, který si představěl a náležitě opevnil. Po Arnoldově smrti se jeho panství rozpadlo a bylo rozděleno na dvě části. Západní část s městem Jičínem získal kolem roku 1278 Blud, jeden z předků rodu Žerotínů, druhou, východní část, získal před rokem 1267 za své zásluhy a služby českému králi olomoucký biskup Bruno ze Schauenburgu. K této části patřil hrad Hukvaldy, město Místek, Ostrava a jejich okolí. V držení potomků hrabat Hückeswagenu zůstalo pouze město Příbor, ale jen jako dědičné léno od biskupa. Z této doby máme potvrzenou existenci vsi Staříče, Sviadnova, Místku. Také Staré Vsi, Fryčovic a Brušperka, který byl založen roku 1268 právě z popudu biskupa Bruna.

My zme Ostravjacy

(pokračování – léto 2021)

Eště k temu Zylvarovi. V děň, kej se mu narodila cerka, (spješ jeho robje, jak jemu), tuž to hromsky oslavil. Jak sam hrdo pravil: „Osemkrat sem byl za štyradvacet hodin ožhraly.“ Napil se, přespál, napil, přespál... Nale třeti děň k němu volali doktora, bo se mu zle porobilo. Aji taky borec može byť zdolany. Dochtoři přyšli dva – absicy z vedlajši ošetřovně. Dyjagnoza zněla: INFARKT! Zylvar byl tak dva dni vystrašeny, pil enem vodu, nale potem mu otrnulo a šel na to znova... Potkal sem se z dochtorami a pravim: „Vy myslitě, že infarkt? Ja se myslim, že spješ DERYLIJUM TREMENS...“ Syncy se na sebe podivali a jeden pravil: „Tys to poznal?“ Podrbal sem se za uchem a potem sem im řek: „Poznal... a mjeli bystě mu to řect, bo už zasej chlaště. Derylija by se asy vjac zalek!“ A mjel sem pravdu, jak se vrátil z teho slavného opušťaka, jak ho před tym povyšili na frajtra, nedało mi to a řek sem mu to. Zarazyl se, vytřeštil oči a zpytal se mě ti chutko: „Fakt, fakt ti to řekli?“ Vylekal se o moc vjacej, než s tym infarktem, přece enem už asy o bilych myškach cosik věděl. Možne je, že to něbyly myšky, nale inči potfory - chrobocy či jacysik paucy, co po nim lizli. Šel potem do ošetřovně, tam to z dochtorami probral a na dluhy čas sekal dobrotu...

Byli se mnu v Auzu eště ini borcy, nale na Zylvara němjeli. Staršy pamjetnici cele historyje Auza pravili, že takeho vojaka nigdo něpamatuje. „Ted' se bude v Auzu historie dělit na čas před Zylvarem a po Zylvarovi...“

Během druhého roka se objevili eště dalšy darečcy. Třeba „Gryzli“. Eště napředky ež dorazil (dodatečně, asik jakasik tlača) už přyšlo varovani, že je to mizerny muzykant a co vjac, že je to znamy praskač... Praporčik nas par staršych zavolal k sobje do kumbalka, že se chce poradit', že ma o nim ty informace. Dumame, co s tym přypadem, dyž v tym „my o vylku a vylk za dveřami“, zaklupal gdosik na dveře a na vyzvani vešel - Gryzli. Už vam ani něpovim, jak se doopravdy menoval, přezdivku dostal hned první děň – pochopitelně od Zylvara. Jak vliž do vnitřka, zasalutoval a potichy pravil praporčikovi: „Soudruhu veliteli, přišel jsem pro zvláštní úkoly...“ „Už je to tady!“ řek gdosik z nas. Gryzli se lek, bo něvjeděl, že krom praporčika sed'a za skřiňu eště štyři dalšy vojacy. Praporčik se hluboko nadech, něvjeděl co řect, dyž v tym se ozval Zylvar, kery mjel zrovna dozorčiho: „Zvlaštni ukoly? Něchajtě to na mje. Ja mu dam zvlaštni ukoly!“ Praporčik spiklecky kyvnul hlavu, bo mjel tucha, že budě jakasik sranda.

Tichučko, milučko

Tichučko, milučko je v tym našim kraju.
Do oblačku naše hory svoje vrychy odívajú,
nad nimi matička Beskyd kralovnička.

Dědiny, městečka, rodna kolibečka;
prošlo dětství mezy nimi s palečkami skopnutými,
ku zpomínkam klíček, zarostly chodníček.

Drahe nadevšecko male okenečko;
maminčine vyhlídání, srcu mile přivítání,
v duši plno tonu pro slovečko – domu.

Hop, nožičky přes kořeně

Hop, nožičky, přes kořeně, idem k tětce Apoleně.
Tětka štyry kozy ma, da nam mlečka do hrnečka,
dobrego nam mleka da, ona něni lakoma.

Podme syncy, na Samčanku, šel tam Janek za galanku.
Budem na nich vyzvídat', skoro un se budě ženit',
kdy se bedě Hanku brat', ať možem ist' šraňkovat'.

(Pozbirane po našimu)

Františka Pituchová

Založení Chlebovic

O založení obce se nedochovala žádná zpráva. Usuzuje se, že byly založeny za Biskupa Bruna nebo Dětricha. Dominik Škaruda soudí, že vesnice s názvem Nemašchleb vznikla již před mongolským vpádem roku 1241. Hlavní důvod spatřuje v jejím nezvyklém pojmenování. Mělo by to svědčit o tom, že při založení obce nebyli cizí kolonisté, ale že obec byla od počátku osídlena slovanskými obyvateli. Vznikla na místě dřívější menší slovanské osady.

Pro založení Chlebovic olomouckým biskupem Brunem mluví okolnost, že založil u olomouckého kostela kanovnícké nadání a poskytl jim výnos z osad, ke kterým patřily Fryčovice, Chlebovice a později Metylovice.

Nejstarším písemným dokladem dokazujícím existenci obce Chlebovice je listina vydána v Brušperku 6. listopadu 1320, kterou olomoucký biskup Konrád obnovuje téměř zaniklou ves Nemašchleb. Ta byla zničena následkem nepokojného stavu v zemi a byla neobydlena. Její text známe z kopířáře listin olomouckých biskupů. Zde je její doslovný překlad:

„My, Konrád, z Boží milosti biskup olomoucký, uvádíme na paměť touto přede mnou přítomnou listinu obnovení osady Nemašchleb u našeho města Brušperka, která pro nepokojný stav země je opuštěna a téměř neobydlena. Sledující tím záměr a užitky a náležitosti jejími, jak jsou tyto záměry od původního založení osady, které byly jen načas a měly tentýž účel, důvěrnému muži Sybotanovi z Lichnova, svým a kapituly naším jménem chrámu olomouckému jsme prodali plným právem darující nadto přítomné listiny potvrzené silou naší pečeti. Učiněno a dáno v Brušperku. Léta Páně 1320 6. listopadu.“

O chlebovických fojttech

Instituce fojtů je velmi starého původu a její založení spadá do období velké kolonizace ve 12. a 13. století. Na panství olomouckých biskupů bylo zřizováno především fojtství dědičné. Původně vznikalo z prvních lokátorů na kolonizovaném území a dědilo se z otce na syna. Držba půdy se pohybovala okolo 2 lánů. Jejich půda byla osvobozena ode všech poplatků. Na své půdě si mohli držet vlastního sedláka, který byl povinen fojtovi odevzdávat peněžní a naturální dávky jako své vrchnosti.

K chlebovickému fojtství náleželo 2 a půl lánů půdy a patřilo svou rozlohou k největším statkům v obci. Fojtu patřil též mlýn o jednom

kole. Naproti fojtství byl rybník k zadržování potřebné vody. Fojt pro přemíru jiných úkolů mlýn většinou pronajímal. K fojtství patřila nerozlučně krčma, kterou máme doloženu již v roce 1326. Podle pověsti hospodu na chlebovickém fojtství rád navštěvoval legendární zbojník Ondráš z Janovic.

Dále mohl mít fojt vlastního masaře, pekaře, ševce, krejčího a kováře, kteří byli poddaní jen jemu. Fojtova kovárna stála v místech dnešní farské zahrady a na počátku 19. století ji fojt daroval na zřízení zdejší školy. Měl též právo lovit ryby v potoce a zvěř v lesích, ale jen pro svou potřebu. Dříví na stavbu i k pálení si mohl volně brát z panských lesů. V bukových lesích mohl pást své vepře. Mohl chovat ovci do 300 kusů a nechat je pást spolu s obecním stádem.

Fojt byl pro poddané reprezentantem vrchnosti, vůči vrchnosti byl mluvčím poddaných. Nebyl pověřen žádnou robotou, naopak byl pověřen dohledem na řádné vykonávání robotní povinnosti. Měl povinnost vybírat plat od poddaných a peníze odvážet ve stanovených termínech vrchnosti. V obci vykonával u menších přestupků úlohu soudce. Mohl trestat tělesnými tresty, přidělováním na těžší robotu nebo peněžitou pokutou. Patřila mu třetina uložených pokut, zbylé dvě třetiny vrchnosti. Pokuta za zběhlý dobytek na sousední pole patřila fojtovi. Těžší přestupky byly souzeny a trestány na Hukvaldech.

K povinnostem fojta patřil i výkup medu a vosku. Poddaní byli povinni všechen med a vosk prodávat jen své vrchnosti. Později měla každá obec i svou samosprávu, v jejímž čele stál burmistr a 4 radní. Tento úřad byl ustanoven kolem roku 1624, byl volen všemi občany za přítomnosti vrchnostenského úředníka se souhlasem vrchnosti. Úřad fojta zaniká se zrušením roboty roku 1848.

Chlebovičtí fojti:

1320	Sybotáno z Lichnova
1326	Sybotáno z Lichnova
(údaje v dalším období nejsou známy)	
1467	Velik Chlebovský
1581	Václav Fojt
1664 – 1697	Jan Morys (Morytz)
1697 – 1739	Jiří Žáček (manžel vdovy předešlého)
1739 – 1743	František Žáček (syn předešlého)
1743 – 1754	Jiřík Strakoš (vnuk Jana Moryse)
1754 – 1786	Jan Strakoš (syn předešlého)
1786 – 1790	Fabián Strakoš (syn předešlého)

A: Životopisná encyklopedie předních žen a mužů České republiky... a tam se píše o Tobě! Tak to je paráda. Že jsi úžasná osobnost, to už vím dlouho, ale stále se divím víc a víc. Je mi ctí, že jsem Tě poznala.

J: Ale di di, tuž. Ja toho mam. Raška ku mně chodil na besedy. Ja sem potom hral těm olympionikum.

A: Hrál jsi různě po republice. I vystavoval. Ale Lašsko bys nikdy neo-pustil?

J: Ni! Lach sem a Lach budu!! /zpívá/ Černe čižmy nosiť budu...

/Smějeme se./

A: Tys i chodil po laně.

J: A ještě sem aji z balona skakal na vojně. Ze vzducholodě. To si představ, co sem všechno prožil. Chodival sem do rozhlasu do Ostravy. Každé čtvrtletí ze tří trampske písničky. A na kolach závody sem uskutečnil...

A: A kdy Ty ses seznámil s mým tatínkem?

J: Ja Ti ani nevím. Naraz mi to tak zašmakovalo, pravím: „To je ono, to tu třeba!“

A: Lašsko je Tvoje domovina, srdeční záležitost...

J: Lašsko je moje!! Jsem Lach! A Lachem zustanu!

A: Ostravicu máš nejradši?

J: Cele Beskydy. Něnem Ostravicu. Mi se lubi aji na Čeladně...

Hamry, tam sem přitulený trochu, bo ty Hamry su ještě takove více naše. Oni tam ještě němluva se, ale sje... A tu se tež tak mluvi trochu, no, staři lude, že, tež tak mluvi. Pravda.

A: A jak bys svými slovy definoval Lašsko?

J: Lašsko definuju svými slovy tak: co chlop, co roba, sami dobři lude.

A: A máš i super tričko: NIKDO NENÍ DOKONALÝ, ALE CHLAPI Z OSTRAVICE K TOMU MAJÍ SAKRA BLÍZKO!

J: Tak je to! /Směje se./

A: A na závěr Tě poprosím: co bys vzkázal lidem a hlavně mladším generacím?

J: Všeckým lud'um vzkažu to, ať se maju radi a něhled'u na peníze, ale hled'u na to, aby jeden z druhým vychodil. A mladým, aby se něřidili tym, co kajsí slyša, ale ať se řiďa starych rodiču, starych dědečku, ať si to trošku vylepša, gdyž su mladi, no, němam nic proti temu, ale ať se podle toho řiďa a hled'a ty svoje rodiče ctiť.

A: A taky aby i tradice dodržovali...

J: A tradice dodržovat', samozřejmě, tak, tak tak. Jo. Bo ja to dněska vidim v televizi... mladi kluci... pětadvacet třicet roku... něchaju se rodičami živiť... Kaj zme?! Chlop jak hora o un se něcha živiť!

Ja už budu museť, přide kamarad muj. To mam furt. /Směje se./

A: Jsi na roztrhání. Děkuji strašně moc. Děkuji moc za rozhovor.

Raška byl v Narodnim mužstvě. Miloval sem to doslova. Potom sem se oženil, první skok – ruka zlomena, tak toho musíš nechat. Děcka byly, chalupu spravovat, všechno možné. Tak sem začal sjezdařit.

A: Vím, že jsi všestranně nadaný. Ty jsi i řezbář, malíř... Čím ses vyučil? Tím ses živil celou dobu nebo jsou to všechno zájmy?

J: Zajmy... Strašně zajmy. A dodněska furt. Ale jinak... ja sem měl čtrnact roku, všeci mjeli prazdniny a ja sem šel už robit' na pilu. A do zamečnicke dilny, že se budu učit. Enomže potom potřebovali nastrojařa do brusirny, tak sem robil nastrojařa. Potom sem robil třicet roku gatristu na pile. A od te doby, jak sem šel do duchodu, sem se už jenom věnoval malovaňu a řezaňu. Mjel sem dřevo lipove, zehnal si dlatka. Nikdo mje neučil, ja sem si sam na to všechno přišel. A vysledky su tu.

A: To je nádhera. A všechno sám... Prostě Tě to zaujalo.

J: Zaujalo a když to šlo, tak sem se do toho pustil a jedu.

A: A to i prodáváš?

J: Teď už včil ni. Prodaval sem. Ale mně je toho lito. Dej to pryč a už zas to něni. A pak sem začal malovat'...

A: Taký sám od sebe?

J: Ja sem ešte jako kluk maloval, hlavně koně, to bylo moje... Mi to voni. A potom skončilo malovani. Marne... na kovboje a v lese, valky byly všelijake, šíškami zme se bili a jak co... Potom už sem od tych patnacti chodil pravidelně na Lysu, až do vojny. Potom sem přišel z vojny, lyžovačka, vysokohorska turistika, kajsi cosi... Potom sem se oženil a roba mi kupila barvy, tak sem začal malovat'... a řidici tu ze školy se dovjeděl, un byl malíř a un mje chytil pod pero a un mje učil malovat'. Enomže potom umřel, tak sem po vystavach jezdil a knížky kupil, samostudium. A furt se učim. A mezytym co my zme zažili srandy. Šli zme na tramp... přes Lysu...

A: Tebe všechno baví.

J: Bavi. A hravy sem furt. Furt bych si hral.

A: To je šťastná povaha.

J: No. A večer si pohraju na kytaru...

A: A rád jsi zůstal tady. Od malička jsi to tu miloval...

J: Od malička. Furt. A robka z take dalky šla tu a něšla by pryč. Teho by bylo teho vykladaňa, co zme zažili po tych cestach všelijakych. Tych urazu, co sem mjel, čoveče. A hral sem před dvaceti tisicami lud'ami, na kytaru. To byla soutěž kytaristu, zpěvaku, severomoravského kraja. Letnice. Tož furt tu cosik bylo. Byl tu aji ten Trojan, co Želary natočil. Dal mi kazetku a esli bych to dokazal ponašimu zazpívat', pět písniček.

A: Počkej! V Želarech zpíváš Ty???

J: No ja. Enym z těch pěti písniček vybrali dvě. A to tu tež, no...

1791 – 1792	Valentin Pokluda
1792 – 1798	Jan Míček
1798 – 1804	Felix Nenička
1804 – 1807	Ondřej Nikl
1807 – 1814	Felix Nenička
1814 – 1815	Ondřej Chvostek – Martin Stivar
1815 – 1835	František Bujnoch
1835 – 1848	František Bujnoch (syn předešlého, první starosta)

(Doplněno z výzkumu archívů a matrik Mgr. Jana Krulíkovského)

Jak se u nás mluvilo

Naše nářečí se všeobecně označuje za lašské. Pro lepší představivost uvádím několik přísloví:

Žaba kaluž a veš košulu se dycky najdě.

Něni enem jednemu psovi Bosek.

Posmivol se kotel bani a oba byli ušipani.

Jaky šol, takeho potkol.

Kaj věter, tam plašť.

S usmrkanym se něnajiš, s hlupym něnamluviš.

Jak hodiš mezi psy kameněm, ten skvikně, keho se to tykně.

Za šestku by hnoľ boskem veš do Vidňa.

Jak maju hlupi peníze, tak maju kramaři odbyť.

Temu dať, na kym znat'.

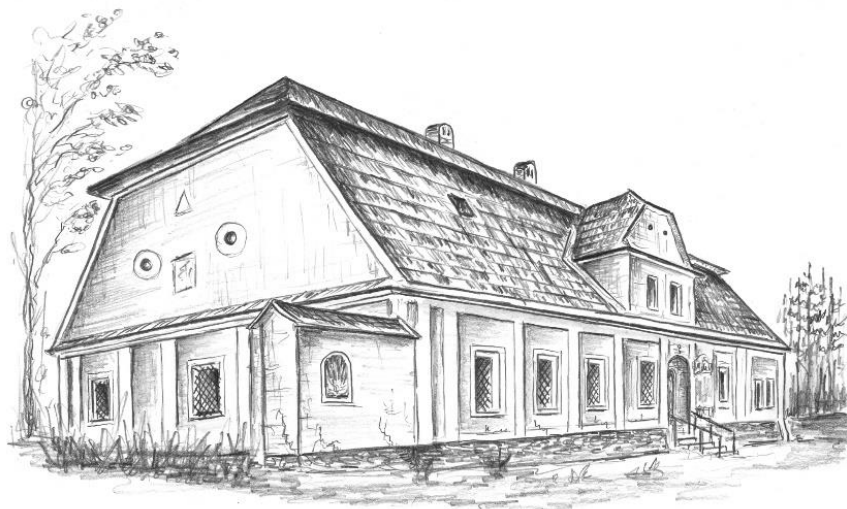
**Dle publikace „Co neodnesl čas“
autorů Bohumíra Haleše a Josefa Žižky**

Ještě k chlebovickým fojtům

Mezi chlebovickými fojty má kořeny i náš rod: byli to Jan Morys, Jiřík Strakoš, Jan Strakoš a Fabián Strakoš. Jeho dcera Marie se vdala za větrkovického fojta Jakuba, jeho syn Antonín se stal posledním dědičným fojtem v obci. Byl otcem naší prababičky Františky, provdané za Františka Lednického, mlynáře a dvořáka (svobodného sedláka) z Brušperka. Jejich dcera Františka se provdala za našeho dědečka Ludvíka Krulikovského...

Antonín byl výrazná postava, která byla známa po širém okolí. O něm víc v povídačce...

Z. V. Krulikovský

Fojtství v Chlebovicích (nakreslil B. Zvada).

byly povydavane. Eště zme tu kravku mjeli, prasatko už něbylo. Tak zme gazdovali, jak se dalo. Ja sem kravu pas... Stryk mi kupil cyteru... kera dodněska něhraje. /*Směje se.*/ Ale něvadi, mam cyteru strykovu. Na pamatku. Pak mi kupil kytaru, takeho droťoka. A ja u te kravy zpival, hral sem. A mi to ubyvalo, krava se pasla... A bylo veselo.

A: *Takže domácí samouk.*

J: Domáci samouk. No byl jeden takovy, co sem ku němu zašel, enemže un dycky přišel z roboty a usnul. „Ukaž mi to eště raz.“ A un mi to ukazal a zase usnul.

A: *Kolik Ti bylo, když jsi začal hrát na kytaru?*

J: Dvanact roku, třinact... Tak sem si tak brnkal... a potem vic a vic a vic, ež sem si založil kapelu svoju. Takovu horsku kapelu. Chodili zme vystupovat' kděkaj... a po Slovensku, v Krkonošach, do Vysokých Tater... A potem sem chodival sam. Byl sem na vojně u parašutistu. A tam byly stare letadla vyřazene a z tych letadel všelijake trubky pokrucene, tak sem na to blanu zkusil dat' a hralo. Hralo to jak saxofon. A potom v civilu sem si nechal zrobit' normalni fazonu saxofona a ty d'ury sem si tam přesně udělal, tak jak by měly byt'. To hraaa-lo... Eště ho mam kajsik. Enomže on mi odíral na zadku tu kytaru.

A: *Tys na to hrál zároveň?*

J: Zároveň! Kytaru, saxofon, zpival sem... A eště navíc sem mjel mezi nohami činely dva.

A: *Jako sám kapela...*

J: Sam kapela. A na ruce sem mjel plechovku a v tym sem měl pisek, tak jak rumbakoule. A pod pažu sem měl kopaci mič a v tym sem měl strčenu trumpetu. Tak sem dvojhlasně... na saxofon... a v přestavkach sem to zmačknul a to zatrubělo.

A: *Orchestrion...*

J: Orchestrion jak hrom. /*Smějeme se.*/ A to mělo taky úspěch!! A eště aji jine sem mjel... Chodil sem do Vitkovickeho kulturniho domu vystupovat' několikrát, ve Slované v Třinci, potem soutěž byla severomoravského kraje proti severoslovenskemu, v Žilině v kulturním domě a natačalo to „Na modre vlně – Bratislava“. Tam sem opakoval, to mělo úspěch jak hrom. A po cele republice sem chodil.

A: *A kdy jsi začal takhle sám hrát?*

J: Jak sem přišel z vojny. No někde zme hrali dohromady, ale někdy sem byl pozvany sam. Úspěchy byly s tym velke. No a potom... kupil sem si dobrou kytaru, ale na věky nic něni, že. Kytara se mi rozbila. Tak sem si zehnal dřevo a urobil sem si kytaru sam. Hrala jak varhany. Ale předtym sem si eště něchal robit', v Brně... To byla kytaaarka... To hralo samo. A včil si eště chcu urobit' znova, už to mam nachystane všecko, enom furt němam čas, viš. Potom sem zase na lyžach skakal, bo tu byly dva mustky. Pak zme chodivali na zavody. Aji z Rašku. Ale

A: *Ale je fajn, když si připomenou, že máš významné jubileum... a takové ty důležité věci. Jako třeba, že jsi lašský patriot.*

J: ANO!

A: *Miluješ Beskydy... Tady žiješ celý život, že?*

J: Ja sem se tu narodil... Přimo v te chalupě. To postavil tatka s mamku... Něvim, v kerym to bylo roku... či v osmadvacatym začli stavjať... Kupili to pole, aby mohli mjet' kravku a prasatko. Nas bylo šest děcek. Pět dcer a ja sem byl posledni, šestý. Ja sem se narodil už tu, eště z jednu sestru, eště jedna mi zustala na Čeladne, Danuška. Ale čtyry už něžiju. Sem se tu narodil, Danuška tež... A tu sem vyrost.

A: *Já jsem ani nevěděla, že vás bylo tolik sourozenců.*

J: Tuž gdysy mjeli lude hodně děcek... /Směje se./

A: *No to jó... Ale pro nás je nejznámější Fanuška, že jo.*

J: Ja vim, no. Tak tu jsem vyrost, tu sem se narodil... a tu sem začal robiť kotrmelce všelijake... /Směje se./ Viš, jak to je..., no. Od tři roku si už pamatuju... Už aji konec valky si pamatuju... Jak tu byli Rusi... Přišli tudy, mjeli koně tam v te vedlejší stodole... My zme byli ve sklepě všeci, tam bylo aji třicet lidí ve sklepě schovaných. A tu se střílalo. Potom, jak ta fronta šla, jak ti Němci utékali... A potom už byl konec valky, no. A tudy v te jizbě byl Obecní úřad a tatka robil tajemníka. On robil ve slevarně ve Frydlantě a dycky, jak přišel domu, tu už sedělo na luce dvacet třicet lidí, co chtěli vyříditi' honem, tak se enom pojed, převlek, psací stroj a už jel, no. A potom na Hamrach robil eště tajemníka až do smrti. Un umřel předčasně, bo un mjel zaprašene plíce, tak umřel v padesati šesti rokach. Deset roku sem mjel. Jak sem ho nejvíc potřeboval, tak mi umřel, no. Takže duchodu užil akorat rok.

A: *A tatínek se též tu někde narodil?*

J: Tatka se narodil v Bile.

A: *A maminka byla odkud?*

J: Mamka se narodila tu, v Ostravici. Tatka si vzal mamku a šel s ni byvať tam dolu, pod ten břeh, ale chalupa byla uplně na spadnutí. Naštěstí tu bylo toho pole, takže z toho pola kameně davali tu na hromadu, tak postavjal chalupu. Šest děcek, valka byla. Postavil chalupu..., to už je uděl chlapa, že. A tu ta cesta to byl první chodník. A un ju potom rozšířil, tak aby se dalo vyjet. Ale byla hodně příkra a uzka, viš. Pokud byly koně, tak se dalo furt jaksik eště, ale potom už se nědalo, už byly auta. Ja sem potom napytal buldozer, jak stavjali přehradu. Buldozer mi utik, začal se bulat' a ja potom krompač, lopatu a cesta je hotova. No nadřul sem se tudy jak hrom. Tatka postavil hrubu stavbu, všecka česť, ale potom sem to všecko musel dodělat'. Ja sem si pravil: „Je to po rodičach“, tak sem si to dodělal. Mam se tu pěkně, je tu klid, ze susedami vychodim všeckými. No tak tak tu žijem, no. Potem tatka umřel a zustali zme z mamku sami. Ja a sestra Dana, bo děvuchy už

Fojt Antek z Větrkovic

Fojt Antek byl chlop prosluly po celym kraju. Dyž podědil větrkovicke fojtství, tuž něbylo to žádné terno. Peniz chybovalo, kaj vzat' a někrasť? Všecko mjela vyřešiti' bohata nevěsta. A tež urostla, by roboty dost' zastala. Sam Antek byl, jak se pravi, chvistek. Maly, žádné chlápisko. Rozhližal se, rozhližal, ež mu padla do oka jedna děvucha z Brušperka. Velka, silna a hromsky bohata, Františka ji pravili. Tatík Tadeáš byl bohaty faktor, kery ji dal věno jak princezně, to vitě, vzat' se fojta, to bylo cosik.

Roba robila, hospodařila, fojstvu se dařilo. Enem Antek se moc teho něvažil. Nazul se žulte holiny, aby všeci viděli, že idě fojt a potom rad vyražal do Přybura, gdě vydobytky grunta aji hospody do karbana strkal. Nale co čerchmaň chtěl, či něchtěl, hromsky se mu dařilo, honoracyju přybursku pěkně o zlaťacky obíral. Cosik utrtil za chlast, poplatil aji druhym a cestum dom kolem řiky Lubiny peniz eště dost' rozhazoval, enem tak pro potěšení. „Bohatym беру, chudakum davam, sem jak ten zbojník Ondraš“ smjal se dycky, dyž se lude divili, co to robi. Ni, aby je do domu přynis.

Doma to bylo potom jaksik inči. Roba, kera byla o hlavu vjetšy, ho zpucovala jak maleho synka už ve dveřach: „Gdě ses zas tak ožhral, ty jeden...“ Fojt se pokorně poklonil a robě něodporoval: „Ja, mamulko, ve všeckym maš pravdu, ja vim, že sem lata... Nale něboj, ja se polepšym, slubuju. A do dom sem tež cosik přinis!“ „Cosik,“ pravila ona, kera dobře věděla od susedu, jak zlatky cestu rozhazuje, „dyž už musyš do tej putyky na karban, tuž dobře, nale všecko, co vyhraš, všecko do domu přyněseš!“

Esli tak to potom bylo, to něvime, vime šak jedno, že fojtství zkvetal: usedlost' přestavjali, hospodu postavili. Po zrušeňu roboty Antka za starostu Větrkovic lude zvolili, dluhe roky obec ku spokojenost'u všeckych spravoval. Deset šumnych cerek na svět přyvedli. A ta nejstaršy, Františka, byla potom naša prababička...

Zdeňka Viluš

Snad již odezdnávající pandemická situace nepřála celkově spolkové činnosti a nemožnost scházení se na členských schůzkách se dotkla i členů Literárního klubu Petra Bezruče Frýdek-Místek (LKPB). Ti však nezoufali a dokázali se s tímto omezením vypořádat po svém. Ptáte se jak? Psali básně, prózu, ale též malovali, fotili, vydávali knihy, natáčeli CD... ano, to vše se podařilo udělat.

Naposledy se sešli v prosinci roku 2020, od této doby to nebylo možné. Až nyní, po větším rozvolnění se setkali na své „základně“ – v restauraci Park ve Frýdlantě n./O. Pravdou je, že nemohli přijít všichni, ale to „zdravé jádro“ rokovalo, probralo, co bylo třeba, plánovalo další akce, protože věří, že vše to špatné je již za nimi a bude jen lépe. Jakýmsi obrazem jejich snažení je autor-ský web <https://literatinawebu.webnode.cz/>, kde se můžete seznámit nejen s pracemi členů Literárního klubu Petra Bezruče, ale najdete zde příspěvky básníků a spisovatelů z celé republiky, ze Slovenska a dokonce i od jedné členky z Austrálie. Správkyně webu Pavlína Kollárová svým mravenčím úsilím - neustálým motivováním k tvorbě - vyhlášováním nových témat, námětů tak vzbudila u pisatelů (a snad i čtenářů) nebývalý zájem. A to je jistě potěšující.

Dále bylo několik členů klubu pozváno do živého vysílání radia Krajan a velice dobře se poslouchá uznání z úst aktéra těchto pořadů IAm Anděla, že: „Členové Literárního klubu Petra Bezruče jsou největší líhni básníků v republice!“ Za uplynulý půlrok vydali Bohumír Vidura, Pavel Gryga a Emilie Kozubíková své knihy a na červnové schůzce se křtilo audio CD Simony Slavíkové Náhoda na víně – jedná se o soubor deseti příběhů, které mají společného jmenovatele – náhodu. CD bylo nahráno v ASI Studiu Michala Smolana za spolupráce Vladimíra Randy Kuchaře a Martina Bernátika. Našemu členu Zdeněku Hledačovi věnoval Literární spolek knihovny Václava Čtvrťka Jičín velkou část časopisu ČAJ k představení jeho básní a literátka, malířka Dagmar Molinová vystavovala své obrazy v Minigalerii knihovny Baška. Na schůzce se vzpomnělo i životních jubileí členů klubu, ale i těch, kteří odešli navždy z tohoto světa.

A jaké jsou plány? Veliké! Ještě pro tento rok – oslava Dne poezie, účast na mezinárodním setkání literátů ve slovenském Martině, příprava klubových almanachů k tisku, nástěnného kalendáře, ale i dalšího čísla interního časopisu Zrcadlení.

„Těším se vždy na další naši schůzku, kdy probereme nejen naše psaní, ale též vše možné - co se děje doma, ve světě... Oslavíme společně narozeniny, křtíme knihy. Jsem rád, že mohu být platným členem takové správné, tvůrčí party lidí,“ vyjádřil se k činnosti zakládající člen Literárního klubu P. Bezruče František Gistingер.

Dajana Zápalková

2.

Jan Satina

nar. 17. 5. 1941

Mnohostranně nadaný člověk – řezbář, malíř, muzikant, celožitovní sportovec, horal, ale především patriot milovaných Beskyd a celého Lašska... Prostě „fajny synek“, který nezkaží žádnou legraci, naopak lidi kolem sebe rozesměje či jinak pobaví.

A: Pokud jsi četl jarní Dostavník, viděl jsi, že jsem začala s těmito rozhovory...

J: Ja.

A: Jde o to více zviditelnit, jaké tu máme úžasné osobnosti. Ty jsi sice zviditelněný dost, co chvíli je s Tebou nějaký rozhovor, dokonce jsi byl v televizi... Nicméně jsi součástí pokladu našeho Království a chceme to spojit s Tvým významným výročím...

J: Dobře, no.

A: Tebe zrovna znají lidi hodně...

J: Znaju! /Směje se./

OSOBNOSTI VELKÉHO LAŠSKA

Chci vám přiblížit, o co jde a proč vznikl tento nápad. Díky tomu, že náš král už roky **obrozuje lašskou myšlenku**, svou činností mj. zviditelňuje a vyzdvihuje jména lidí, kteří se jakýmsi způsobem zasloužili o kvalitu našeho kraje nebo mu něčím byli přínosem. A právě díky jemu se s takovými lidmi setkávám i já, což je mi nesmírnou ctí. A tak mě napadlo, že by bylo fajn ještě víc přiblížit lidem, jaké úžasné osobnosti tu máme, a trochu víc širší veřejnost s těmito osobnostmi seznámit. Zvolila jsem formu přátelského povídání, ze kterého se vám budu vždy snažit aspoň zlomek zprostředkovat a ve kterém se budu co nejvíce snažit zachytit a zachovat autenticitu mluveného slova. Po domluvě s tatínkem králem, kterému se nápad líbil, spojujeme tuto myšlenku s příležitostí nějakého významného životního jubilea vybrané osobnosti a zároveň jí touto cestou k jejímu životnímu jubileu co nejsrdčněji gratulujeme.

Příjemné čtení vám všem přeje Adéla Krulíková

Zrají třešně v podhůří
voní červen nic se nebouří
sukně mají dívky nad kolena
se smíchem šíří se ozvěna

proniká do všech stran
od čerstvých rán
po soumrak do nachova

dnes a znovu vzpomínám
na obrazce v obilí
jen skeptici zavilí
jsou k tomu slepí

i když čas letí zrají třešně
nikdo oči nemhouří
červen voní letos jako loni.

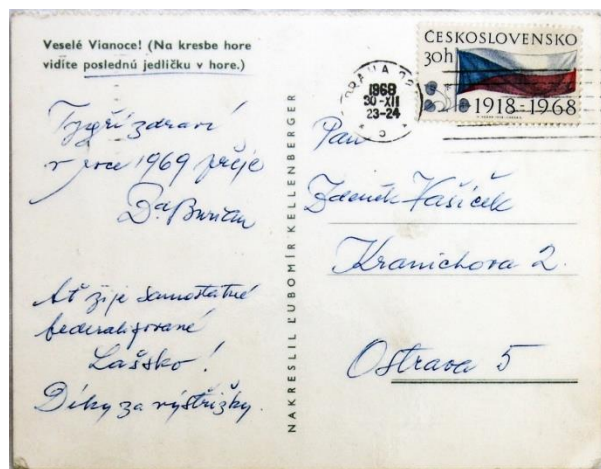
ZRÁNÍ

Je smůla pro samé slzy
nevidět květy růst
když chodíš

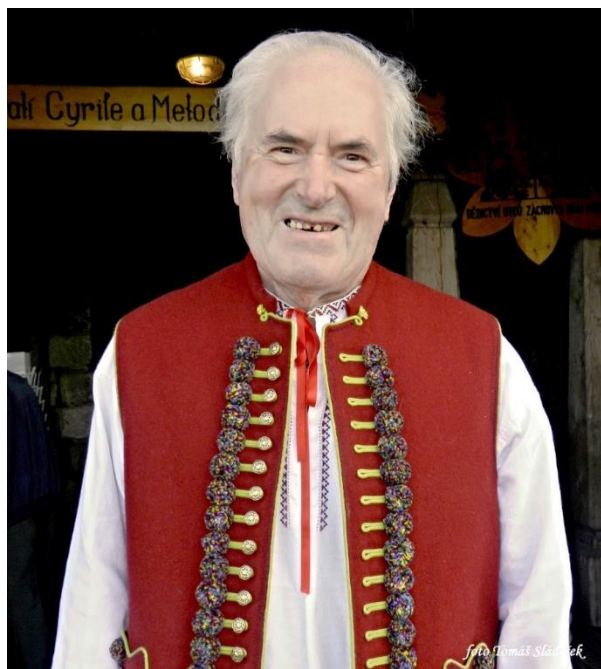
od ničeho k ničemu
najít toho ničemu
co všechno zpřetrhal

to jemné předivo
doteků a pohlazení
až k zamrazení horkých dlaní

ale přece nezabrání
že po ledu přijde zrání
které srdce neporání
a dá mu nový tep.

1. července uplynulo 40 let od úmrtí legendárního malíře, ilustrátora a roduvěrného Lacha Zdeňka Buriana, který se narodil 11. 2. 1905 v Kopřivnici.

3. července se dožívá 80 let pan Pavel Altrichter, rodák z Frenštátu p. R., vynikající varhaník farnosti Kopřivnice, v kapli sv. Cyrila a Metoděje na Radhošti a také na sv. Hostýně. Přejeme všechno nejlepší, zdraví a hodně elánu! Foto J. Sládeček.

Vrchol Ondřejníku 13. 6., foto J. Křížek

Beskydy z Ondřejníku 13. 6., foto J. Bužek